

Herman Parzinger, el promotor cultural més important d'Alemanya, parla sobre el futur de la Nefertiti, de turcs xovinistes i de l'amenaça que suposen les excavacions furtives per als arqueòlegs.

Hermann Parzinger, de 53 anys, va causar sensació amb una tomba escita plena d'or que va descobrir ell mateix el 2001 a Sibèria. Des del 2008, aquest arqueòleg és el president de la Fundació del Patrimoni Cultural Prussià (Stiftung Preussischer Kulturbesitz) i, per tant, el cap dels Museus Estats de Berlín (Staatliche Museen zu Berlin).

—**Benvolgut professor, l'exuberant exposició amb què celebren el descobriment de la Nefertiti ara fa 100 anys podria suposar una provocació per a alguns. Provoqueu els egipcis, que voldrien recuperar el seu famós bust...**

—...entenc que amb això vol posar llenya al foc. Però això que diu és absurd, tant pel que fa a la nostra intenció com per l'efecte que ha tingut aquesta exposició. És tot el contrari: nosaltres descrivim detalladament el descobriment i la repartició de les troballes, no n'amaguem res. Estem intentant establir una cooperació: convidem la part egípcia a prendre part en la investigació de les troballes d'Amarna.

—**Tant abans com ara s'ha discutit si el cap de les excavacions alemany, Ludwig Borchardt, no va donar gat per llebre a l'altra part.**

—Des del nostre punt de vista aquí no hi ha res de qüestionable. Va ser el repartiment de troballes habitual a l'època. Cada part s'havia fixat unes peces concretes, i havien d'arribar a un acord. Aquests romanços, que sempre tornen a explicar-se, surten del no-res.

—**Tot i així, Bruno Güterbock, testimoni dels fets, va escriure que els alemanys havien "fet trampes" expressament perquè la peça bona semblés menys valuosa.**

—Ara fa poc vam publicar la seva carta, juntament amb totes les altres fonts sobre el repartiment de les troballes. Güterbock va escriure això al cap de més de deu anys, i la seva relació amb Borchardt no és que fos perfecta. Allò realment important és que els do-

“No amaguem res”

“En el repartiment de les troballes d'Amarna no hi va haver res qüestionable. Cada part s'havia fixat unes peces concretes i havien d'arribar a un acord.”

cuments de la repartició ho presenten d'una manera molt diferent. No es pot dir que hi hagués un frau.

—**En aquella època Egipte estava ocupada pels britànics i la Direcció d'Antiguitats estava sota control francès, els egipcis no hi van tenir cap mena de participació. El tracte que es va fer ara fa 100 anys, simplement no va ser un tracte en què les parts es trobessin en un mateix nivell per a negociar.**

—Bé, potser no es trobaven en un mateix nivell científic. Però la Direcció d'Antiguitats, com a advocat dels interessos egipcis, havia reconegut que els projectes de construcció i l'agricultura representaven un perill per als monuments. Per aquest motiu, per a salvar els béns culturals, es van fer portar expedicions estrangeres al país. I aquestes finançaven les excavacions

partint de la base que les troballes es repartirien. Per a mi, és decisiu que aquests fets van transcórrer de manera completament legítima segons les lleis d'aquell moment.

—**Què ens impedeix ara als europeus de retornar generosament als egipcis la seva herència cultural?**

—La Nefertiti és part de l'herència cultural de la humanitat. No considero que es pugui defensar un retorn així per generositat, el maneig de l'herència cultural i de la història és molt més complex. I hi ha vies amb més sentit: les pintures murals de la ruta de la seda al Museu Berlès d'Art Asiàtic (Berliner Museum für Asiatische Kunst), per exemple, les estem estudiant conjuntament amb col·legues de la Xina. També hi ha indis de l'Amazones o esquimals iupik que vénen a Berlín contínuament, i estan agraïts que la cultura material

dels seus avantpassats s'hagi guardat tan bé aquí. Allò que exigeixen amb raó és: accés als objectes i respecte pel seu coneixement, i la seva conservació en una presentació adequada per a aquestes coses. Això els ho garantim de bon grat.

—Per què la Nefertiti hauria de ser més important per a nosaltres que per als egipcis?

—La Nefertiti fa temps que també ha esdevingut un símbol per a l'illa dels museus de Berlín, per a un lloc destacat per les cultures de tot el món. I també es pot argumentar que fa tant de temps que el bust és a Berlín que ja ha passat a formar part de la tradició.

—És la Mona Lisa berlinesa?

—Potser sí. És important tenir aquests objectes d'exposició per tal que la gent vagi als museus. Mentre arriben a la Nefertiti, els podem proporcionar altres dades sobre la història cultural. Ens prenem molt seriosament la nostra missió educativa.

—El bust de la Nefertiti també és, en darrer terme, un símbol de l'època del colonialisme. I tot i així, insisteix en la legitimitat de l'adquisició.

—No fa justícia a l'assumpte ni a la història tractar-ho com a colonialisme menyspreable. A Europa, les excavacions van provocar una fascinació real per les antiguitats. Es buscaven les arrels de la pròpia civilització, l'europea, i del propi passat. Penseu en Heinrich Schliemann, qui cercava la Troia d'Homèr com un possés amb la *Iliada* a la mà. Va ser així que van aparèixer descobriments magnífics...

—... com per exemple l'or de Troia, el qual Schliemann va treure secretament del país. Els països on els europeus, al seu dia, van fer troballes tan valuoses ara volen justament recuperar-ne algunes.

—Primer de tot: Schliemann després es va posar d'acord amb Constantinoble i va pagar cinc vegades la quantitat que se li exigia. A més, avui dia es tracta de fer que la cultura sigui visible per a tothom. També es pot gaudir de la participació mitjançant projectes i exposicions conjunts. Trobo que és absurd qualificar els arqueòlegs del passat de caçadors furtius. Si us fixeu en l'altar de Zeus a Pèrgam...

—... del qual Turquia ha exigít la devolució més d'una vegada.

EL TEMPS

"Trobo que és absurd qualificar els arqueòlegs del passat de caçadors furtius."

—Això és fals: no hi ha hagut mai una reclamació oficial. Carl Humann en realitat va salvar l'altar. Als anys seixanta del segle XIX, ell treballava com a enginyer de carreteres prop de Pèrgam, i va veure com alguns blocs amb relleus acabaven als forns de calç. Va saber pels habitants del poble que les antigues obres esculpides s'havien fet servir en la construcció de la muralla bizantina que es trobava dalt de la muntanya. Els plafons amb relleus van poder arribar a Berlín a partir de tractats en el marc de la llei d'antiguitats vigent. Un exemple clàssic de la salvació d'un monument eminent. Molta gent creu encara que l'altar de Zeus a Pèrgam estava al sol de l'Anatòlia abans que els alemanys se l'emportessin.

—Ara Turquia reclama el retorn dels seus béns culturals, amb més vehemència que cap altre país, la qual cosa reflecteix la seva pujada tremenda a nivell econòmic i polític.

Corre cap perill el famós altar de Pèrgam?

—No s'amoïni, està molt segur.

—Fa poc va retornar a Turquia un bust d'esfinx de Hattusa de 3.300 anys d'antiguitat. Per què?

—No hi estàvem obligats. Aquesta peça va arribar a Berlín el 1917 per a la seva restauració. Estava força feta malbé. Però no queda clar si llavors va haver-hi un acord sobre la seva permanència aquí. No es tractava d'una restitució, sinó més aviat d'un trasllat. A canvi, vam acordar una cooperació més intensiva.

—I com està anant?

—Nosaltres hem mantingut la paraula, però lamentablement els turcs no. Això ja va ser una prova de fins a quin punt hi ha un desig de cooperar. El resultat va ser revelador.

—La consciència de Turquia creix extraordinàriament. El ministre de Cultura Ertugul Günay es vanta

d'haver recuperat 3.300 objectes de tot el món en cinc anys. Encara en vol obtenir uns quants milers més (provinents d'Europa i els EUA) per crear un museu enorme a Ankara.

—En aquest cas li desitjo molta sort. Potser llavors també explicarà per què

els seus propis museus tenen objectes de Síria, Líbia o Bulgària. Això és regir-se per la llei de l'embut.

—Günay amenaça obertament els països que deneguen el retorn dels objectes amb una exclusió de les excavacions a Turquia. Això canvia la vostra posició?

—Fa dos anys que els francesos ja no hi poden excavar; els alemanys encara han obtingut llicències per a aquest any, però no per a excavar sinó per a restauració i remodelació. Si això esdevé costum, el treball científic ja no serà possible. Tanmateix, trobo que també hauríem de donar passos per part nostra.

—I això què vol dir?

—Bé, els alemanys hem proposat, en un futur, practicar les excavacions a mitges amb Turquia. Ja no ens obstinem que, com en el passat, els projectes hagin de ser purament alemanys. Si arriba el dia en què els estrangers ja no excavin a Turquia, en primer lloc serà perjudicial per al patrimoni cultural arqueològic.

—Potser ja n'hi ha prou. Els alemanys excaven des del segle XIX a l'Àsia Menor.

—No es tracta de quina nacionalitat siguin els excavadors, i Turquia és tan rica en tresors culturals de totes les èpoques i es perden tantes coses perquè allà no hi ha una conservació de monuments clàssica com la que tenim nosaltres. Ens hauríem d'asseure i pensar junts sobre com podem salvar el patrimoni inapreciable dels nostres avantpassats. És important per a tots nosaltres. A vegades em sembla gairebé xovinista la manera com es comporten els turcs.

—Això son paraules molt dures.

—L'interès en la cooperació va disminuint de manera alarmant. L'última cosa en què es pensa és en el patrimoni cultural.

—Això sona com si nosaltres realment tinguéssim el dret d'excavar, tant a Turquia com en altres països. I també sona com si Turquia no fos capaç de dur a terme aquest treball arqueològic en solitari.

—Jo no he dit això. No tenim cap dret d'exigir res. Si cal que els arqueòlegs estrangers marxin, doncs que se'n vagin. Però sí que crec que conjuntament es poden fer moltes més coses que no seria capaç de fer Turquia en solitari. Ells també podrien reconèixer tot allò que han fet els arqueòlegs estrangers durant un segle per la recuperació del patrimoni cultural, i indirectament també pel desenvolupament enorme del turisme.

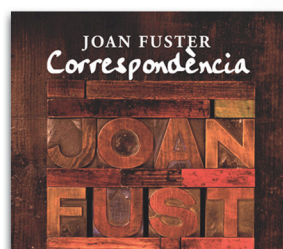
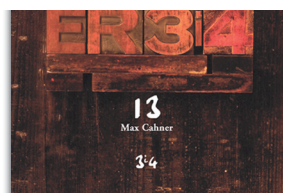
—Vós us sentiu extorsionat?

—De ben segur que va en aquesta direcció. Tot i així la part turca aquest any no ha relacionat les llicències per a excavar amb les devolucions. Ho han organitzat d'una altra manera.

—Com?

—S'ha retret als alemanys i a altres equips d'excavació que no hagin invertit prou en les infraestructures de les excavacions i a investigar les restauracions. Evidentment, aquesta és una manera d'expulsar lentament els investigadors estrangers. Ankara exigeix una implicació econòmica encara més gran dels equips, i mitjançant això encara es poden extorsionar més fàcilment.

—I Turquia, exactament, què vol que els retorneu?

NOVETATS

Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a
Facebook i Twitter

Visita la nostra botiga virtual
en www.tresiquatre.com

“Si voleu parar els peus a un excavador furtiu, us haureu de mirar un moment com és el canó d’un kalàixnikov”

—Tres objectes. Del Museu Antic (Altes Museum) volen el *Pescador d’Afrodísia* i el tors d’una estàtua de marbre hel·lenística. I del Museu de l’Art Islàmic (Museum für Islamische Kunst), una inscripció d’una tomba de l’edat mitjana i també un nínxol per a la pregària de Konya.

—**I en tots aquests casos en negueu estrictament la devolució?**

—Sí. Totes aquestes peces van arribar a Alemanya legalment.

—**No són més que un grapat d’objectes, d’entre els molts milions que en té la vostra fundació.**

—Si amb això voleu dir: “No us poseu així, ja en teniu prou”, jo us dic: “No. Es tracta d’una postura lògica, qualsevol altra seria una arbitrarietat”.

—**Temeu que els vostres museus no esdevinguin un castell de cartes? Si n’entregueu una part, en caurà la resta?**

—Jo no tinc aquest temor, perquè en darrer terme són els museus els qui tenen l’última paraula per a prendre la decisió. O bé hi ha un motiu per a la restitució, o no n’hi ha.

—**Parleu de les cultures del món, del patrimoni cultural de la humanitat i del fet que us agradaria presentar aquestes coses eternament aquí a Berlín. No estem obviant que tenim coses que no ens pertanyen?**

—Sí que ens pertanyen. Us dono la raó en el fet que no podem considerar-ho obvi. Hem de proporcionar als visitants la història de la col·lecció, de tota manera: com han arribat aquí, aquests objectes? Per què era possible abans? Per què avui dia ja no és així? Les nostres col·leccions van néixer en un context històric molt concret. En aquella època això era correcte per a poder conservar els objectes, però els temps han canviat.

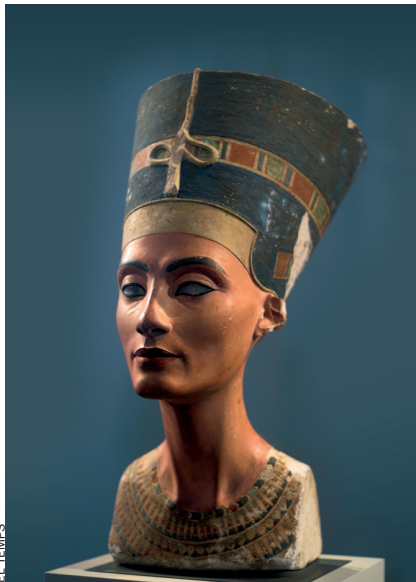
—**No és sempre una qüestió d’interpretació per part de qui posseeix l’objecte sobre què és legítim i què no?**

—De cap manera.

—**Penseu en l’or de Troia. Schlie-**

mann el va treure del país sense el permís dels otomans i després el va regalar al poble alemany. Després de la segona guerra mundial els soviets van endur-se aquest tresor, la qual cosa no accepten els alemanys, tot i que els drets que ells tinguin sobre l’or sigui qüestionable.

—Altra vegada: el pagament que va realitzar llavors Schliemann va legitimar el seu dret sobre els béns, també

El bust de Nefertiti continua aixecant polèmica, encara, al cap de cent anys.

per a Turquia. Però en el cas dels caçadors de trofeus soviètics, realment no podem parlar d’una adquisició legal. Clarament en contra del dret internacional, els soviètics van confiscar milions de béns culturals alemanys. Això no ha de suposar un precedent, el transport de béns culturals durant els actes de guerra és i serà il·legítim a nivell internacional. Però ara també sabem què va precedir aquesta confiscació: el saqueig sistemàtic de Rússia i de molts altres estats europeus per part de l’Alemanya nazi. Tot allò que no s’agafava es destruïa de manera brutal. Si parlem del problema del botí artístic de Rússia, també hem de tenir en compte aquest aspecte de la

nostra història. Però no es pot fer que una injustícia desaparegui cometent-ne una altra.

—**I ara on ha d’anar a parar tot l’or de Troia?**

—Els Museus de Berlín en són els propietaris legítims. Als anys cinquanta ja hi va haver algunes devolucions significatives. Entre d’altres, de Leningrad va tornar l’altar de Zeus de Pèrgam. Però hi ha moltes coses que encara són a Rússia, i ja seria hora que alemanys i russos arribessin a un compromís per a resoldre aquesta qüestió. No duu enlloc que les dues parts contuem obstinades a tenir la millor posició.

—**Mentre nosaltres discutim sobre troballes antigues, se n’estan fent de noves cada dia, que vós, però, no arribeu a veure.**

—Això és cert. Les excavacions furtives en dimensions industrials i el comerç il·legal d’antiguitats estan aconseguint anihilar una gran part del patrimoni cultural de la humanitat. Fa més de deu anys vaig treballar al nord del Pakistan i vaig veure’n els basars. Sobre els mostradors hi havia la història de la meitat d’Àsia central. Però si allà voleu parar els peus a un excavador furtiu, us haureu de mirar un moment com és el canó d’un kalàixnikov. Encara s’ha de treballar molt en aquest aspecte, també per part d’Alemanya.

—**Voleu destinar l’exèrcit alemany a vigilar antiguitats?**

—Més aviat no. Però es pot lluitar més intensament contra el comerç il·legal. Alemanya, actualment, és un dels llocs de passatge més importants del món pel que fa als objectes provinents d’excavacions furtives. Això és perquè la nostra llei només protegeix allò que està recollit en llistes corresponents en el país d’origen. Per a les troballes arqueològiques aquesta situació és absurda: com es pot incloure en una llista una cosa que encara és sota terra? En aquest aspecte necessitem absolutament els impediments legals més forts.

—**Professor, us agraïm aquesta conversa.**

Autor **Marco Von Evers**

Ulrike Knöfel

© *Der Spiegel*

Traducció d’*Ariadna Rovira*